

מצוות עליית רגלים במשנת ה'שפת אמת'

(פרק ב – לא ראי זה כראי זה)*

א. מבוא

- ב. שלושת הרגלים – בזכות וכנגד שלושת האבות
- ג. שלושת הרגלים – כנגד שלושת גווני הלהבה
- ד. שלושת הרגלים – כנגד אהבה, יראה ואמת
- ה. שלושת הרגלים – כנגד נפש, רוח, נשמה

א. מבוא

בפרק הקודם עסקנו בהרחבה בבירור מהותה המיוחדת של מצוות הראייה: משמעותה של ראיית פני ה' וההיראות לפני ה', והשפעותיה על האדם ועל העולם כולו. בפרק זה ננסה להפעיל למבט כולל הסוקר בסקירה אחת את כל ג' הפעמים שבהם אדם זוכה לקיים מצווה זו במשך השנה, ולראותם כתהליך משלים.

מצוות עלייה לרגל מתקיימת בג' רגלים: פסח שבועות וסוכות. ניתן להבין שיש כאן פעולה אחת זהה, אשר חוזרים עליה ג' פעמים בשנה, אמנם ה'שפת אמת' מחדש שיש כאן ג' פעולות שאינן דומות אחת לשנייה, אלא בכל רגל, זכו ישראל לראיית פנים והארה המיוחדת לאותו רגל.

וכפי שיתבאר, "שלושת הרגלים המה מדרגות זו אחר זו"¹, וביחד הם בונים שלמות אחת, ועל כן יש לראות את ג' הפעמים שעולים בהם לרגל כתהליך בעל שלבים שונים שרק על ידי קיום המצווה בכל ג' הרגלים זוכים לקנות את מעלותיה בשלמות (ואף אם רבים מהעם אינם יכולים לעלות בכל שנה ג' פעמים, זוכים הם לכך מצד כללות האומה ומצד המעלה הרוחנית המושלמת על ידי הערבות ההדדית שבאומה).

נשתדל בע"ה לבאר את דבריו בנושא ומקורותיו אשר מהם למד עקרון זה.

ב. שלושת הרגלים – בזכות וכנגד שלושת האבות

כתב השפת אמת:

---

* מאמר זה הנו פרק שני מתוך מאמר ארוך ומקיף הסוקר את שיטתו של מרן ה'שפת אמת' בעניין עלייה לרגל. הפרק הראשון פורסם במעלין בקודש גיליון כ"ד.
1 פסח תרמ"ג ד"ה וכתוב עזי.

ונראה כי נשתנו צורות בני ישראל בהראות פנים בעזרה באור פני מלך חיים וכל רואיהם יכירום... וג' פעמים יראה הוא בזכות ג' אבות שנטעו ג' גוונים בנפשות בני ישראל: חיור סומק ירוק.² ובוודאי ג' פעמים בשנה לא היה ראי זה כראי זה. ונתחווירו נפשות בני ישראל בעלותם לראות פני ה'... (פסח תרנ"ד ד"ה בפס')

ה'שפת אמת' קובע כי "לא היה ראי זה כראי זה", דהיינו שבכל רגל היתה ראייה אחרת. הסיבה לכך היא משום שישראל זכו לעליית ג' רגלים בזכות ג' האבות, וכשם שבכל אחד מן האבות יש בחינה אחת מיוחדת – כך זוכים לגילוי של בחינה אחת מיוחדת בכל אחד מן העליות לרגל.

דברי ה'שפת אמת' בנויים על מספר מקורות בחז"ל ובתורת הסוד, שבהם נעשית הקבלה בין שלושת הרגלים לשלושה מידות או מהויות שונות. הרחבת מקורותיו תרחיב ותבהיר את הדברים.

הקבלה בין שלושת הרגלים לשלושת האבות מובאת במדרש:

ר' אבהו אומר: כתיב (שמות כג) "שלש רגלים תחוג לי בשנה", הקב"ה קבע שלש רגלים בתורה³ בזכות האבות. (שמות רבה פרשה לא פסקה ב)

וכן הביא הטור:

ושמעתי מאחי הר"י טעם לדבר לפי שהמועדים נתקנו כנגד אבות: פסח כנגד אברהם, דכתיב (בראשית יח): "לושי ועשי עוגות" ופסח היה; שבועות כנגד יצחק, שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק; סוכות כנגד יעקב, דכתיב (בראשית לד) "ולמקנהו עשה סוכות". (טור, אורח חיים סימן תיז)

כשם שכל אב משלושת האבות התייחד במידתו המיוחדת, כך גם כל אחד משלושת הרגלים. וכן הוא בזוהר.⁴

2 וכן בפרשת נח (תרנ"ג ד"ה איתא): "...וזה היה מצות ראייה... כי הם תלת גוונים: חיור, סומק, ירוק. היינו שאבות הקדושים המציאו מכח אל הפועל אלה הגוונים כי הקב"ה גבוה ונישא מכל אלה הגוונים. ורק כפי הכנת התחתונים כך נעשה למעלה...". ועיין פסח תר"ס ד"ה ענין שבת.

3 כך גרסת רז"ו ורד"ל ועיין עוד בהערות למדרש רבה המבואר.

4 ראה זוהר ח"ג, רנז ע"ב): "איהי אתקריאת חג המצות וחג השבועות וחג הסוכות, מסטרא דתלת אבהן". וראה זוהר (שם קסב ע"ב) שקשר בין מצוות עלייה לרגל לחובת שמירת הברית שהיא מדתם של האבות.

ובליקוטים לסוכות (ד"ה וענין שמיני) האריך ה'שפת אמת' לבאר ש"רגלים" הם לשון רגלים, ושלושת הרגלים הם שלוש רגלי (=עמודי) העולם שעליהן העולם עומד: התורה, העבודה, וגמילות חסדים, והן מידתם של שלושת האבות: "...על החסד והוא פסח נגד אברהם והוא גמילות חסדים; ועל התורה שהוא שבועות נגד יצחק...; וסוכות שהוא עמוד העבודה היינו

ג. שלושת הרגלים – כנגד שלושת גווני הלהבה

בתיקוני זוהר נאמר שכל רגל משלושת הרגלים מכונן כנגד אחד משלושת הגוונים השונים של להבת האש:

ובאלין תלת אתמר שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך, ולקבל תלת גוונין (זמנין) אינון תלת גוונין דשרגא...⁵ (תיקוני זוהר דף כ"ב עמ' ב')

ההקבלה של שלושת הרגלים לשלושת הגוונים מתאימה להקבלתם לשלושת האבות, שהרי בזוהר הקדוש התבאר במספר מקומות שג' הגוונין חיוור (לבן), סומק (אדום) וירוק הם כנגד ג' האבות – אברהם, יצחק ויעקב.⁶ ג' הגוונין שהם ג' סוגי מראות מקבילים לג' ראיות הפנים שהיו ברגלים כך שבכל רגל זכו לגוון אחד, לבחינה אחרת. האבות נטעו בישראל את הג' גוונין והיות שכל רגל מקביל לאחד מן האבות, הרי שבכל רגל זוכים לגוון אחר, בעת העלייה לרגל בכל רגל זכו לראיה המיוחדת המקבילה לאחד מן האבות.

ויש להרחיב ולבאר מה המשמעות של ג' הגוונין?

ואלה הג' ראיות הם בחינת השלשה אבות שכל אחד נטע דרך מיוחד להכיר בו את הבורא יתברך שמו. (פסח תרס"ב ד"ה הג')

כשאנו אומרים שלכל אחד מן האבות יש גוון מיוחד, הכוונה היא שלכל אחד מהם הייתה דרך מיוחדת להכרת ה', לכל אחד יש 'משקפיים בצבע שונה' שדרכם הוא מתבונן על המציאות ועובד את ה'. וכך גם בכל רגל ורגל אנו זוכים לבחינה ולהתעוררות מיוחדת. ולהלן נבאר את במה נתייחד כל אחד מן האבות ולאיזה דרך ובחינה הדברים מקבילים.

עבודת הקרבנות... וענין קרבנות מה שאדם נותן מה שיש לו להשי"י ויודע שממנו הכל, והוא נגד יעקב תפארת... שאין לו כלום רק להשי"ת...".

5 בתיקוני זוהר שם מוקבלים שלושת הרגלים גם לג' הגוונין שבעין ולג' הגוונין שבקשת. עיין גם זוהר (ח"א צח-צט, סתרי תורה) שעוסק בראייה לה זכה אברהם בזכות המילה, ושם הביא שראיית הג' מלאכים ("ירא והנה שלושה אנשים...") היא כנגד ג' הגוונין: "...תלתא גוונין, גוון חוור גוון סומק גוון ירוק... גלוי שכינה בתלת גוונין אלין".

6 עיין זוהר (ח"ג, רטו ע"א); זוהר (ח"ג, רפ ע"ב); תקו"ז (הקדמה, י ע"א); ושמו"ר (ל"א, ב). וע"ע זוהר (ח"ב דף כג) שביאר את ההבדל בין מדרגת האבות שעליהם התגלה ה' בלשון ראייה ("וארא אל אברהם יצחק ויעקב"), לעומת משה שזכה למדרגת ידיעה ("ושמי ה' לא נודעתיה להם"), ושם התבאר עניין ג' הגוונין.

ד. שלושת הרגלים – כנגד אהבה, יראה ואמת

במקום אחר מרחיב ה'שפת אמת' ומבאר שכל אחד ואחד מהרגלים פועל ומשפיע ומעורר את ישראל לפי תכונתו המיוחדת:

כתיב "שלוש פעמים בשנה יראה כו". ובאמת "פעמים" הוא מלשון פעם, כמו פעמון זהב, "ותפעם רוחו", שהוא התעוררות. ויש התעוררות מכח אהבה, ויש מיראה, ויש מצד הכרת האמת. והם בחי' ג' אבות... (פסח תרנ"ה ד"ה כתיב)

ה'שפת אמת' עומד על כינויים של הרגלים בלשון התורה כ"פעמים", וכך גם בתפילה אנו אומרים: "וְשֵׁם נִעְלָה וְנִרְאָה וְנִשְׁתַּחֲוָה לְפָנֶיךָ בְּשֵׁלֶשׁ פְּעָמֵי רְגְלֵינוּ".⁷ ה'שפת אמת' מבאר שלשון "שלוש פעמים" אינו 'שלוש אירועים והזדמנויות' אקראיות, אלא השורש פע"מ מובנו 'דפק', 'הלם', ובענייננו משמשת מילה זו במובן של התעוררות וזעזוע.⁸ פעמי הרגלים מפעילים את הלב וגורמים לו להלום בחזקה ("ותפעם רוחו"). בבגדי הכהן הגדול היו פעמונים. הפעמון נקרא כך על שם הענבל המקיש על דפנות הזוג. קולו של הפעמון המורכב מנקישות קצרות גורם להתעוררות הלב "בבואו אל הקודש", כברק המעורר את האדם.⁹

התורה מכנה את הרגלים בלשון "פעמים" כדי להורות על אופיים של הרגלים שהם ברקי התעוררות, החוזרים ודופקים בדפיקות שונות. העלייה לרגל אל 'בית הלבנון' הרומז אל הלב¹⁰ – אל מקום השראת השכינה, מעוררת את הלב הישראלי – כל רגל ורגל על פי תכונותיו הייחודיות.

האבות מסמלים שלוש בחינות מרכזיות ושלושה סוגים שונים של התעוררות בעבודת ה': ההתעוררות מכוח האהבה מקבילה למידת אברהם, איש החסד;

7 השורש פע"מ וזיקתו לעליית רגלים נלמד אף מן הפס' בשיר השירים (ז', ב): "מה יפו פעמין בנעלים בת נדיב", ושם דרשו חז"ל (חגיגה ג ע"א; סוכה מט ע"ב): "כמה נאין רגליהן של ישראל בשעה שעולין לרגל. והמשך הדרשה שם: "בת נדיב" – בתו של אברהן אבינו שנקרא נדיב". אכן במדרש זה מבוארת המילה "פעמין" מלשון פסיעות – צעדי העולים לרגל.

8 וכן בבראשית (מ"א, ח) נאמר על פרעה: "וַיְהִי בְבֹקֶר וַתִּפְּעֶם רֹחוֹ"; ובשופטים (י"ג, כה) נאמר על שמשון: "וַתִּחַל רִיחַ ה' לְפַעְמוֹ". ובזוהר (ח"א, קצד ע"א) נדרשו שני הפסוקים – "ותפעם" ו"לפעמו" – מלשון חוסר יישוב הדעת. ובסוטה (ט ע"ב) נדרש הפסוק האמור על שמשון מלשון פעמון – שהייתה השכינה מקשקשת לפניו כזוג (=פעמון).

9 הקשר המהותי שבין הפעימה ומצוות הראייה רמוז אף במילה 'פעמון' העולה בגימטרייה 246, כגימטריית המילה 'מראה' (הגרמ"מ משקלוב בביאוריו לזוהר דף רכ).

10 כאמור בויקרא רבה פ"א, ב: "למה נקרא שמו לבנון... ר' טביומי אמר: על שם שכל לבבות שמחים בו, הה"ד (תהלים מ"ח, ג): 'פה נוף משוש כל הארץ וגו'' ורבנן אמרי על שם (מלכים א ט', ג) 'זהו עיני ולבי שם כל הימים'."

ההתעוררות מכוח היראה מקבילה למידת יצחק, איש הגבורה; וההתעוררות מכוח האמת מקבילה למידתו יעקב, איש האמת.

מדת האמת המגיעה באחרונה היא מידה כללית המושגת לאַחַר ומתוך בירור האהבה והיראה. הסנהדרין היו מהפכים בדינו של אדם לזכות ולחובה (לחסד ולדין) אך בסופו של דבר מידת האמת היא המשקללת את כל השיקולים ומכריעה. וכך גם בעבודתו הרוחנית של האדם – מידת האמת היא כוללת את כל הפרטים,¹¹ ומשום כך היא נצחית וקבועה והיא כנגד התורה, כפי שמרחיב ומבאר ה'שפת אמת' במקומות רבים.

כמו כן בתהליך ההתעלות שבעלייה לרגל, עולים אנו בראשונה בפסח, בשנית בשבועות ומסיימים בסוכות. כשם שמדרגת יעקב היא שלמה וכללית, כך העלייה בסוכות אינה רק עוד 'תוספת התעלות' בלבד, אלא היא סיום המהלך שמביא לשלמות הכללית המושגת על ידי השלמת כל העליות של שלושת הרגלים.¹²

במקום אחר כתב ה'שפת אמת' שהתגלות ה' לכל אחד מהאבות ואופי הנבואה שלה זכה כל אחד מהם, היו לפי מידתו המיוחדת של כל אחד מן האבות:

"שלוש פעמים בשנה יראה" – שהם בזכות ג' אבות שהנבואה ניתן להם כדכתיב 'ורא אל אברהם כו'. מרוב אהבת אברהם אבינו עליו השלום אל הבורא יתברך נגלה אליו, ויצחק מרוב היראה – יראה לשון ראייה – ויעקב מתוך האמת... (פרשת שלח תרנ"ו ד"ה בפרשת ציצית)

וכמעשה אבות סימן לבנים. על ידי העלייה לרגל זוכים עם ישראל, בניהם של אבות האומה, לגילוי שכינה באותה המידה שלה זכו האבות. וכשם שההתגלות לאבות הייתה בג' בחינות שונות המשלימות זו את זו, כך גם זוכים ישראל בעלייתם לרגל.

---

11 כפי שמרחיב ה'שפת אמת' בפרשת שופטים, תרנ"ד: "נסמך פ' שופטים לעליות רגלים כמ"ש וקמת ועלית כו'. כי הסנהדרין בלשכת הגזית נגלה להם משפט אמת. וכמו כן זכו כל שופטי בני ישראל בכח עליותם ג' פעמים בשנה להראות פני ה'. והג' ראיות הם הג' גוונין בחי' ג' אבות. כף זכות וחובה ומשפט המכריע. לכן צריך להיות שלשה בדין. וגם בהמזכה והמחייב צריך להיות בו ג' הבחינות. ולכן הקפיד הכתוב 'כי השוחד יעור' אע"פ שרוצה לשפוט צדק. אבל משפט אמת הוא כששוקל בדעתו הזכות והחוב ומכריע באמת. אבל אי מהפך בצד אחד באיזה נגיעה אינו משפט אמת...". וראה עוד 'שפת אמת', ליקוטים לפרשת שופטים.

12 ייתכן שכך יש להבין את דברי הזוהר (ח"ג, קס"ה ע"ב) הקושר בין מצוות עלייה לרגל לקיום הברית, ושם מודגש ששלמות הברית התגלתה אצל יעקב: "...אברהם קביל ברית, יצחק קביל ברית, יעקב הוה שלים מכלהו, ועל דא כתיב ביה (בראשית כה כז) 'ויעקב איש תם', שלים מכלא".

לפי דברי ה'שפת אמת' ניתן לומר שבפסח זוכים להתגלות מצד האהבה והחסד, בשבועות להתגלות מצד היראה ובסוכות מצד האמת.

פסח הוא החג הראשון שבו התגלה חסד ה' על עמו בשעה שגאלנו לחירות עולם. בפסח התגלה עד כמה ה' אוהב אותנו וחפץ לגאלנו, ולכן בחג זה ההתגלות היא מצד האהבה.

בשבועות, החג השני, קיבלנו את התורה "מפי הגבורה" במעמד הר סיני. בהתגלות זו שהיתה בקולות וברקים ובקול שופר, קנו ישראל את מידת היראה (עד שבקשו: "ואל ידבר א-להים עמנו פן נמות"). לכן בחג זה ההתגלות היא מצד היראה. בשבועות אנו מקבלים עלינו עול מלכות שמים.

סוכות, החג האחרון, הוא כנגד מידת האמת, כנגד הספיגה של כל המדרגות הקודמות לכדי מהלך שלם קבוע ויציב. חג סוכות איננו כנגד מאורע פרטי שהתרחש ביום מסוים, כפסח ושבועות, אלא הוא כנגד תקופת המדבר כולה שבה ישבו ישראל בסוכות (של ממש או של ענני כבוד) שהקיפו אותם. חג הסוכות הוא כנגד מידת האמת, שכפי שהתברר היא מדרגה הכוללת את כל המידות מראש ועד סוף, ולכן היא נצחית (וכלשון הכתוב: "שפת אמת תכון לעד"), ולכן בחג הסוכות זוכים להתגלות מצד האמת. נצחיותה של מידת האמת באה לידי ביטוי באופן מיוחד בקיום מצוות הסוכה, שהיא איננה מוגבלת בזמן מסוים, אלא יכול אדם לשהות בסוכה רצוף במשך כל ימי החג ולקיים המצווה ואף בהיותו ישן, ואכמ"ל.

ה. שלושת הרגלים – כנגד נפש, רוח, נשמה

במקומות נוספים ביאר ה'שפת אמת' את הדברים מצד ג' המדרגות הרוחניות שבאדם:

... ובוודאי בכל רגל היה ראייה אחרת, והם בחינות נפש רוח נשמה...

(ליקוטים, לברית מילה ד"ה בענין הפס')

כלומר, ג' הרגלים מקבילים לג' המדרגות: "נפש", "רוח" ו"נשמה". בכל רגל זכו ישראל לקלוט ולקבל עוד מדרגה רוחנית, בפסח "נפש", בשבועות "רוח", ובסוכות "נשמה".¹³

---

13 וכן הביא בבאוריו למצוות ציצית (שלח תרס"ד, ד"ה במד' יבש), המקבילה לעלייה לרגל, שבקיום מצוות ראייה ג' פעמים בשנה זוכים ל"ג' מיני הסתכלות", המקבילים לים, רקיע וכסא הכבוד; שהם מקבילים לנפש, רוח ונשמה: "...וכמו שהי' במקדש ג' פעמים בשנה יראה והם ג' מיני הסתכלות. כן רומז בג' הציורים של 'תכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד' שהם בחי' נפש רוח נשמה...".

חז"ל מבארים את טעמה של מצוות התכלת שבציצית – שהיא דומה לים, וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד. כלומר, אע"פ שעין אנושית רגילה אינה יכולה לראות את כסא

ה'שפת אמת' בדבריו אלו מרחיב את העקרון המופיע בזהר שיש סדר לקניית חלקי הנר"ן באדם היחיד – בתחילה "נפש", אח"כ "רוח" ואח"כ "נשמה", ומסביר שעקרון זה התגלה אף בלידת עם ישראל. ביציאת מצרים, לידת עם ישראל, זכו ישראל לשחרר את גופם משעבוד פרעה ואת נפשם משעבוד הגוף. אח"כ בשבועות על ידי קבלת דבר ה' היא התורה זכו ישראל להתעלות ולהשלים את תכונת האדם בעל הרוח המדברת שבהם, ובכניסה לארץ זכו לנשמה, אל הממד העל-אנושי שבישראל:

...כי הנה הג' רגלים הם מתנות שנתן הקב"ה לדורות מכל המדרגות שנתעלו בני ישראל זה אחר זה. וכמו שמצינו ביחיד שמקודם זוכה לנפש זכה יתיר היבין ליה רוח. זכה יתיר היבין ליה נשמה. כמו כן בכלל ישראל ביציאת מצרים זכו לנפש דקדושה, כי הנפש מקושר אל הגוף. ובזה צריכין גאולה וחירות שיצא הנפש לחירות שלא יתגשם בגוף... ואח"כ בקבלת התורה זכו לרוח ממללא שהוא הדיבור. ואח"כ בכניסתן לארץ זכו אל הנשמה. רמז לדבר נותן נשמה לעם עליה...
(פסח תרמ"ז ד"ה איתא במשנה)¹⁴

אותה ההתעלות ההדרגתית – משחרור שעבוד הנפש ביציאת מצרים, דרך חירות הרוח במתן תורה, ועד להשגת מעלת הנשמה בכניסה לארץ – איננה מאורע חד-פעמי. תהליך זה זוכים ישראל במידה מסוימת לעבור מדי שנה באמצעות ג' הרגלים, שהם

הכבוד, היא יכולה לראות את התכלת שהיא מדרגה גשמית הנאצלת ו'מלבישה' את המידה הקרויה "ים" (נפש), הנאצלת ו'מלבישה' את המידה הקרויה "רקיע" (רוח), הנאצלת ו'מלבישה' את המידה העליונה הקרויה "כסא הכבוד" (נשמה). נמצא שחותמה של המדרגה העליונה ביותר (כסא הכבוד) מוטבע במצווה הגשמית, ובעזרת כוח המדמה מזוכך ניתן להעפיל ולהתעלות למדרגת 'ראיית כסא הכבוד'.

וכך גם במדרגות הרוחניות שבג' הרגלים. על ידי קיום מצוות ראייה בכל רגל, יהודי מסתגל לראייה זכה יותר וזוכה לחשוף מדרגה פנימית יותר. ג' הרגלים הם תהליך זיכוך הראייה – מראייה המקבילה למדרגת "נפש" בפסח, מתעלים לראייה המקבילה למדרגת "רוח" בשבועות, ובסוף זוכים לראייה המקבילה למדרגת "נשמה" בחג הסוכות. ועיין עוד שם שלח תרנ"ה ד"ה 'לפרשת' שהרחיב וביאר את הדברים.

14 בהמשך הפסקה מבאר ה'שפת אמת' איך ג' המדרגות הללו (נר"ן) שנתייחד בכל אחת מהן רגל מג' הרגלים, מקיפות ומשלימות את ג' חלקי הגוף (מוח, לב, כבד), את ג' סוגי השפע האישי (בני, חיי ומזוני), ואת ג' סוגי השפע העולמי (פירות השדה, פירות האילן והגשמים): "וכמו כן בכל הג' רגלים זוכין להארת נפש רוח נשמה – בזמן חרותנו, זמן מתן תורתנו, זמן שמחתנו. ולג' אלה יש מקומות מיוחדים גם בגוף, כדאיתא – נפש מתפשט בכבד, רוח בלב, נשמה במוח. ולכן בפסח זמן תבואות שבשדה כי הכבד נותן מזון לכל האברים ולכן הפרנסה הוא בחג הזה. והג' רגלים נותנים ג' ברכות – בני חיי מזוני. מזוני בפסח כנ"ל, חיי בשבועות – עץ החיים שהוא התורה והוא הרוח בלב, בני בסוכות – נשמה במוח להוליד תולדות. וכמו כן בעולם יש ג' חילוקים אלו – כח השדה בחי' נפש, ופירות האילן שיעקר גידולו ברוח, וגשמים מן השמים שהוא רמז להנשמה". ועיין גם ב'שפת אמת' יתרו תרמ"ב ד"ה בחודש.

"מתנות שנתן הקב"ה לישראל" – מעין 'מזכרת' מאותם מאורעות. בפסח יוצאים אנו מדי שנה מעבדות הנפש, בשבועות אנו קונים את חירות הרוח, ובסוכות אנו זוכים להיכנס לארץ ישראל, אל מעלת הנשמה.

הנשמה היא מדרגת ארץ ישראל. ההקשר של חג הסוכות לארץ ישראל מתבטא הן בהיותו "חג האסיף" שבו מתענגים על השפע האלוהי של ארץ ישראל, והן בנטילת ארבעת המינים מיבולה. כמו כן גם מצוות הישיבה בסוכה מזכירה בייחודה את מצוות ישיבת ארץ ישראל. ארץ ישראל היא מדרגת חיים שבה קיום המצווה הוא בכל רגע ורגע, ולכן עצם הישיבה בה היא קיום המצווה, גם ללא 'עשייה פעילה' – כבמצוות סוכה.

במקומות אחרים ביאר ה'שפת אמת' שסדר קניית המעלות שבג' הרגלים מקביל לג' השלבים – יציאת מצרים, מתן תורה, והקמת המשכן והמקדש שבהם זכו להשראת השכינה בקביעות בישראל.

... והענין הוא כמו דאיתא בזוה"ק שאדם קונה לו נר"ן מדריגה אחר מדריגה זכה יתיר כו' ע"ש, כן בני ישראל ביציאת מצרים קנו להם נפש, ובמתן תורה רוח, ובמשכן ובית המקדש נשמה... (במדבר, שנת תרמ"ד ד"ה במדרש ימלא)¹⁵

שני ההסברים שהובאו לעיל להקבלת מדרגת ה"נשמה" שבחג הסוכות – כנגד הכניסה לארץ ישראל וכנגד בניית המשכן והמקדש – שורשם אחד, שכן המכנה המשותף לשניהם הוא השראת השכינה. יסוד קביעות השכינה הוא בארץ ישראל, שבה זוכים

15 דברים דומים כתב ה'שפת אמת' בפרשת וארא (תרנ"ד ד"ה כבר): "...וג' אלו מדרגות הם בחי' ג' רגלים – פסח יציאת מצרים בנפשות, שצריך גאולה וביצ"מ נבררו להיות עם ה' והוציאו מכח אל הפועל שלמות נפשתיים, וזהו זמן חירותינו; שבועות יום מתן תורה; ואח"כ סוכות הוא בחי' משכן ובהמ"ק שהשרה הקב"ה שכינתו בתוכנו...".

עיינן גם פרשת במדבר (תרמ"ד ד"ה במד' מי): "...אח"כ יפה כלבנה הוא יציאת מצרים כמ"ש: 'החודש הזה לכם', והוא חג הפסח, ראשית התקרבות בני ישראל, בחי' הנפש; 'ברה כחמה' הוא קבלת התורה, חג השבועות, בחי' הרוח; 'איומה כנדגלות' הוא בחי' המשכן והדגלים, שהוא רמז לחג הסוכות, והוא הארה מלמעלה מהטבע שנדמו למלאכים, לכן נק' איומה, והוא בחי' הנשמה...".

ועיינן פרשת בלק (תרנ"א ד"ה איתא): "...והוא תיקון הנפש רוח נשמה. והג' רגלים... הוא זכות ג' מדות הנ"ל [=עין טובה, רוח נמוכה ונפש שפלה]. כי פסח בחי' נפש שפלה, לחם עוני, וזה עיקר החירות בנפש שלא יהי' מקושר לתאוות בהמיות, והוא בחי' יציאת מצרים. שבועות, מתן תורה, רוח נמוכה, שהתורה כמו מים היורדין למקום נמוך והוא מתן תורתנו בחי' רוח. וסוכות הוא בחי' עין טובה, היפוך מן הקנאה, ולכן מקריבין ע' פרים ושמיים בברכה היורדת לכל האומות, וע"ז כתיב 'נתתה שמחה בלבי מעת דגנם ותירושם רבו', והוא ענין שמח בחלקו, והוא בחי' הנשמה... ולכן היא זמן שמחתנו...". ועיינן גם פסח תרנ"ב ד"ה בפסח.

ישראל לבנות את בית המקדש, ובה זוכים לקידוש החיים בצורה שלמה וקבועה – ארץ ש"עיני ה' א-להיך בה", ארץ הנבואה.

חג הסוכות מבטא את שלמות התהליך. לאחר שהאדם (והעם) זוכה למדרגה העליונה של הנשמה. שלמות התהליך וה'אסיף' של כל פרטי ההתעלות הם הם מקור השמחה של חג הסוכות ולכן דווקא בחג הסוכות נצטוונו על השמחה:

"ושמחתם שם לפני ה' א-לוהיכם". כבר כתבנו כי עיקר השמחה בהארת הנשמה, דעיקר השמחה בגן עדן שהשמחה במעונו. ולכן בשבת קודש שבא נשמה יתירה מגן עדן הוא זמן שמחה. וכמו כן כשבא אדם לבהמ"ק קיבל נשמה יתירה, ושלוש פעמים יראה לקבל נפש רוח נשמה. לכן בסוכות "והיית אך שמח", כל השמחה בשלימות...

(שפת אמת' ראה תרס"ב ד"ה ושמחתם).